

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 351/2024-12

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára a sudcov Petra Straku a Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej JUDr. Milanom Szöllóssym, advokátom, Mlynská 28, Košice, proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach č. k. 1Co/276/2019-143 z 26. mája 2021 a uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2Cdo/302/2021 z 26. októbra 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 6. februára 2024 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) napadnutým rozsudkom krajského súdu a napadnutým uznesením najvyššieho súdu. Navrhuje napadnuté rozhodnutia zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie. Žiada tiež o priznanie náhrady trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a napadnutých rozhodnutí vyplýva, že sťažovateľka v procesnom postavení žalobkyne sa v konaní vedenom Okresným súdom Košice I domáhala priznania odškodnenia za sťaženie spoločenského uplatnenia v sume 31 511,32 eur. Okresný súd rozsudkom č. k. 18C/1/2014-92 zo 17. mája 2019 žalobu zamietol, pričom zamietavý výrok odôvodnil vznesenou námietkou premlčania. Vychádzal z toho, že subjektívna premlčacia doba začala plynúť od ustálenia zdravotného stavu sťažovateľky, ku ktorému došlo podľa záverov znaleckého posudku znalca MUDr. Milana Vojčeka rok po nehode, čiže 17. marca 2007. Žaloba bola podaná na súde prvej inštancie 6. apríla 2009, t. j. po uplynutí subjektívnej dvojročnej premlčacej doby.

3. Na základe sťažovateľkou podaného odvolania krajský súd napadnutým rozsudkom rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil ako vecne správny a na zdôraznenie jeho správnosti, reagujúc

na podstatné odvolacie námietky sťažovateľky, dodal, že súhlasí s názorom sťažovateľky, že okolnosť, kedy došlo k ustáleniu zdravotného stavu poškodeného, je potrebné hodnotiť komplexne, avšak sťažovateľka v spore bezpečne a nad akúkoľvek pochybnosť nepreukázala, že by mal jej zhoršený psychický stav kauzálny pôvod práve v poškodení zdravia pri dopravnej nehode, a v konaní nevyšli najavo skutočnosti, ktoré by zmienené odborné závery o čase ustálenia zdravotného stavu sťažovateľky v akomkoľvek smere spochybňovali. Neuznal argument sťažovateľky o rozpore žalovaným vznesenej námietky premlčania s dobrými mravmi, keď uviedol, že sťažovateľka v priebehu konania na súde prvej inštancie a na odvolacom súde kvalifikovane neodôvodnila argument o prítomnosti takej výnimočnej skutočnosti, pre ktorú mala byť žalovaným vznesená námietka premlčania v rozpore s dobrými mravmi a pre ktorú by sa javilo nepriznanie premlčaného práva pre sťažovateľku neprimerane tvrdým postihom. Dodal, že z obsahu spisu nevyplýva, aby sťažovateľke vo včasnom uplatnení nároku bránila nejaká mimoriadne závažná, objektívne existujúca, náhla, neprekonateľná a nepredvídateľná prekážka, psychický stav nevynímajúc, keďže schopnosť sťažovateľky podať žalobu bola v priebehu konania odborne ustálená. Zároveň skonštatoval, že na strane žalovaného nemožno hovoriť ani o šikanóznom správaní, ani o zneužití práva.

4. Sťažovateľka podala proti napadnutému rozsudku krajského súdu dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzovala z § 421 ods. 1 písm. b) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), keďže rozhodnutie krajského súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená. Najvyšší súd podané dovolanie odmietol podľa § 447 písm. f) CSP ako neprípustné.

II.

Argumentácia sťažovateľky

5. Proti napadnutému potvrdzujúcemu rozsudku krajského súdu a uzneseniu najvyššieho súdu o odmietnutí dovolania podala sťažovateľka túto ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentuje:

a) Vo vzťahu k napadnutému rozsudku krajského súdu sťažovateľka argumentuje, že „výklad právnych predpisov a celkové skutkové a právne posúdenie veci“ krajským súdom viedli k porušeniu jej základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

b) Sťažovateľka poukazuje na to, že judikatúra všeobecných súdov týkajúca sa otázky možného neakceptovania vznesenej námietky premlčania z dôvodu jej rozporu s dobrými mravmi na základe § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka prešla určitým vývojom, keď spočiatku prevládal názor, že dobrým mravom zásadne neodporuje, ak niekto namieta premlčanie práva uplatňovaného proti nemu, lebo inštitút premlčania je inštitútom zákonným, a teda použiteľným vo vzťahu k akémukoľvek právu, ktoré sa zo zákona premlčuje. Následne judikatúra za určitých okolností pripustila možnosť, že vznesenie námietky premlčania je v určitých výnimočných prípadoch možné považovať za výkon práva v rozpore s dobrými mravmi podľa § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka, pričom súdna prax definovala určité východiská či parametre, keď je takýto prístup možný.

c) Podľa názoru sťažovateľky skutkový stav a okolnosti zistené súdmi v posudzovanej veci spĺňajú kritériá výnimočnosti prípadu, keď je možné konštatovať rozpor vznesenej námietky premlčania s dobrými mravmi.

d) K porušeniu základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu a práva na spravodlivý proces došlo aj nesprávnym posúdením prípustnosti dovolania sťažovateľky dovolacím súdom.

Sťažovateľka sa podaným dovolaním nedomáhala posúdenia či prehodnotenia skutkového stavu či skutkových zistení, ale požadovala odpoveď na otázku, či skutkový stav zistený súdmi nižších inštancií možno podradiť pod § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka v kontexte uplatnenia námietky premlčania podľa § 106 ods. 1 Občianskeho zákonníka, teda domáhala sa výlučne preskúmania spôsobu aplikácie právnej normy na daný skutkový stav, čo je jednoznačne predmetom právneho posúdenia.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

6. Podstatou ústavnej sťažnosti je porušenie práva na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru) napadnutým potvrdzujúcim rozsudkom krajského súdu a napadnutým uznesením najvyššieho súdu o odmietnutí dovolania.

III.1. K namietanému porušeniu označených práv napadnutým rozsudkom krajského súdu:

7. Z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pritom právomoc všeobecných súdov je ústavou založená primárne („ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“) a právomoc ústavného súdu len subsidiárne.

8. Z princípu subsidiarity vyplýva, že právomoc ústavného súdu poskytnúť ochranu základným právam a slobodám je daná iba vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy. Ústavný súd sa pri zakladaní svojej právomoci riadi zásadou, že všeobecné súdy sú ústavou povolané chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť, a preto právomoc ústavného súdu nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (pozri. II. ÚS 13/01, IV. ÚS 102/09). Ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti zistí, že sťažovateľ sa ochrany základných práv alebo slobôd môže domôcť využitím jemu dostupných a účinných prostriedkov nápravy pred iným súdom, musí takúto ústavnú sťažnosť odmietnuť z dôvodu nedostatku právomoci na jej prerokovanie (I. ÚS 20/02, III. ÚS 152/03).

9. V danom prípade mala sťažovateľka k dispozícii opravný prostriedok, ktorý jej zákon na ochranu jej základných práv účinne poskytuje. Proti napadnutému rozsudku krajského súdu mohla podať dovolanie, o ktorom bol oprávnený a aj povinný rozhodnúť najvyšší súd. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že proti napadnutému rozsudku krajského súdu podala dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzovala z § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Napadnutým uznesením dovolacieho súdu bolo dovolanie sťažovateľky vo vzťahu k tomuto dovolaciemu dôvodu odmietnuté ako neprípustné s poukazom na § 447 písm. f) CSP.

10. Právomoc najvyššieho súdu rozhodnúť o dovolaní sťažovateľky vo vzťahu k dovolaciemu dôvodu nesprávneho právneho posúdenia vylučuje právomoc ústavného súdu, pretože argumentácia uplatnená v ústavnej sťažnosti je totožná s argumentáciou uvedenou v dovolaní. Ústavný súd preto ústavnú sťažnosť v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) pre nedostatok právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie.

III.2. K namietanému porušeniu označených práv napadnutým uznesením najvyššieho súdu:

11. Vo vzťahu k namietanému porušeniu práv sťažovateľky uznesením najvyššieho súdu ústavný súd z hľadiska ústavného posúdenia rešpektuje právomoc najvyššieho súdu ústavne konformným spôsobom vymedzovať prípustnosť dovolania. V prvom rade je vecou najvyššieho súdu určovať koncepciu interpretácie prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov, a to za predpokladu, že táto nezasahuje do ochrany základných práv a slobôd. Z ústavného hľadiska je podmienkou, aby takáto interpretácia nebola svojvoľná, ale ani formalistická a aby bola čo najústálenejšia, a teda súladná s právom na súdnu ochranu (II. ÚS 398/08, II. ÚS 65/2010). Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa súdna ochrana poskytne v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (II. ÚS 249/2011, IV. ÚS 295/2012).

12. Vychádzajúc z citovanej judikatúry, v zmysle ktorej posudzovanie splnenia podmienok dovolacieho konania je (v zásade) vo výlučnej právomoci najvyššieho súdu, a zohľadňujúc argumentáciu sťažovateľky v jej sťažnosti podľa čl. 127 ústavy, sa úloha ústavného súdu v posudzovanej veci obmedzuje na posúdenie, či najvyšší súd v napadnutom uznesení dostatočným, a teda ústavne akceptovateľným spôsobom vysvetlil dôvody svojho rozhodnutia, a teda či účinky jeho dovolacej právomoci boli zlučiteľné s právom strany sporu na prístup k súdu a súčasne či zo strany najvyššieho súdu došlo k splneniu požiadaviek kladených na náležité odôvodnenie súdneho rozhodnutia, a to so zreteľom na už uvedené východiská a možnosti ústavného prieskumu napadnutého uznesenia. V opačnom prípade by totiž ústavný súd nahrádzal právomoc najvyššieho súdu, čo s odkazom na jeho ústavné postavenie zjavne nie je jeho úlohou.

13. S poukazom na uvedené východiská ústavný súd pristúpil k prieskumu ústavnou sťažnosťou napadnutého uznesenia najvyššieho súdu. Sťažovateľka prípustnosť podaného dovolania vyvodila z § 421 ods. 1 písm. b) CSP, pričom právnu otázku formulovala takto: *„Je zdravotný stav dotknutej osoby, ktorý nespôsobuje nespôsobilosť na právne úkony, ale zároveň podstatne limituje osobu v uskutočňovaní konkrétnych úkonov za účelom uplatnenia jej práv tým spôsobom, že uplatňovanie práv je z dôvodu potreby zlepšenia zdravotného stavu osoby v určitom období nežiaduce, možné považovať za výnimočnú okolnosť, pre ktorú je možné považovať vznesenie námietky premlčania za výkon práva v rozpore s dobrými mravmi?“* Najvyšší súd v napadnutom uznesení dospel k záveru, že sťažovateľkou formulovaná právna otázka nespĺňa zákonom ustanovené podmienky kladené na to, aby bola spôsobilá založiť prípustnosť dovolania v zmysle § 421 ods. 1 písm. b) CSP, keďže ide o otázku skutkovú. Poukázal na to, že sťažovateľka, vychádzajúc z východísk formulovaných v rozhodnutiach najvyššieho súdu sp. zn. 1Cdo/48/2004, sp. zn. 3Cdo/41/2012 a v náleze ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 176/2011, bola toho názoru, že skutkový stav a okolnosti zistené súdmi nižších stupňov spĺňajú kritéria výnimočnosti prípadu, keď je možné konštatovať rozpor vznesenej námietky premlčania s dobrými mravmi, pričom uviedla, že dôvodom neskoršieho uplatnenia jej práv bol výlučne jej zdravotný stav a nevyhnutnosť prvoradej ochrany jej zdravia. Najvyšší súd v tejto súvislosti konštatoval, že v prípade posúdenia zdravotného stavu, pre ktorý sťažovateľka nemohla uplatniť svoje právo na súde včas, ide o posudzovanie otázok skutkových vyplývajúcich z vykonaného dokazovania. Záver odvolacieho súdu (i záver súdu prvej inštancie), že vznesenie námietky premlčania žalovaným nemožno považovať za zneužitie práva na úkor

sťažovateľky a jej nárok na náhradu škody z titulu sťaženia spoločenského uplatnenia je premlčaný, vychádzal zo špecifických a z konkrétnych skutkových okolností. Najvyšší súd poukázal na rozdiel v postupe riešenia skutkovej a právnej otázky a pripomenul, že nemôže v dovolacom konaní formulovať nové skutkové závery ani preskúmať správnosť a úplnosť skutkových zistení už len z toho dôvodu, že nie je oprávnený prehodnocovať vykonané dôkazy, pretože (na rozdiel od súdu prvej inštancie a odvolacieho súdu) v dovolacom konaní nemá možnosť vykonávať dokazovanie, je viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd (§ 442 CSP). Postihnutie konania niektorým zo závažných deficitov v dokazovaní (tzv. opomenutý dôkaz, deformovaný dôkaz, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov a pod.) spôsobujúcich vadu zmätočnosti v zmysle § 420 písm. f) CSP sťažovateľka v podanom dovolaní neuplatnila. Najvyšší súd tiež poukázal na to, že totožnú otázku mu sťažovateľka už položila v konaní o priznanie nároku na bolestné, pričom uznesením sp. zn. 4Cdo/220/2021 z 24. novembra 2021 jej dovolanie odmietol, keď rovnako považoval sťažovateľkou položenú otázku za otázku skutkovú, nie právnu.

14. Po preskúmaní napadnutého uznesenia najvyššieho súdu ústavný súd konštatuje, že spôsob, akým najvyšší súd posúdil otázku prípustnosti dovolania, nevykazuje znaky arbitrárnosti či nedostatočného odôvodnenia.

15. V danom prípade už krajský súd v napadnutom rozsudku (bod 10) uviedol, že sťažovateľka sa v priebehu konania na okresnom súde vo svojej argumentácii o dobrých mravoch zmienila len marginálne, aj to len v abstraktnej rovine, a z jej vyjadrenia krajskému súdu nebolo zrejmé, v čom v okolnostiach prípadu sťažovateľka vidí „osobitnú skutočnosť“, ktorá je podľa právnej praxe potrebná na to, aby sa námietka premlčania dostala do kolízie s dobrými mravmi, a v tomto smere svoju argumentáciu nedoplnila ani v odvolaní, keď neuviedla žiadne konkrétne skutočnosti, ktoré by odôvodňovali taký výnimočný zásah do princípu právnej istoty, ktorým by došlo k značnému znevýhodneniu žalovaného a odopretiu výkonu jeho práva a právnej ochrany zaručenej mu platným právnym poriadkom.

16. Z uvedeného je tak zrejmé, že sťažovateľka si nespĺnila povinnosť tvrdenia, teda neuniesla vo vzťahu k svojmu argumentu o rozpore námietky premlčania s dobrými mravmi bremeno tvrdenia a na to nadväzuje dôkazné bremeno, čoho procesným následkom je nepreukázanie skutkových okolností, ktoré by svedčili o výkone práva žalovaného v rozpore s dobrými mravmi. Ústavný súd v tejto súvislosti považuje za potrebné poukázať na okolnosť, že každá strana nesie dôkazné bremeno týkajúce sa tých skutkových predpokladov, ktoré sú pre ňu priaznivé z pohľadu právnej normy, ktorej účinkov sa v sporovom súdnom konaní domáha. Z uvedeného potom možno urobiť záver, podľa ktorého strana, ktorá sa domáha určitých právnych následkov, poniesie aj nepriaznivé dôsledky stavu *non liquet* (neobjasneného určitého skutkového stavu, resp. určitej relevantnej skutočnosti), teda procesných následkov toho, ako keby bolo zistené, že k naplneniu skutkových predpokladov hypotézy právnej normy, ktorej účinkov sa domáhala, nedošlo (I. ÚS 24/2019).

17. V dovolacom konaní sťažovateľky tak nešlo o preskúmanie právneho hodnotenia nesporného skutkového stavu, aj keď sa to tak z formulácie otázky v podanom dovolaní môže javiť. Z priebehu konania, ako aj vykonaného dokazovania vyplýva, že krajský súd sťažovateľke vyčítal absenciu kvalifikovanej argumentácie odôvodňujúcej kolíziu vznesenej námietky premlčania s dobrými mravmi a napokon sám konštatoval, že ani z obsahu spisu nevyplýva taká skutočnosť, ktorá by

sťažovateľke bránila vo včasnom uplatnení nároku, a nie je ňou ani psychický stav sťažovateľky, keďže jej schopnosť podať žalobu bola v konaní ustálená.

18. Skutková otázka súvisí so zisťovaním skutkového stavu a súvisí s ustálením toho, čo sa stalo. Na druhej strane úvahy súdu o tom, ako zistený skutkový stav právne posúdiť, aký právny záver zo skutkového stavu vyvodíť a pod akú normu ho podradiť, je právnym posúdením. Vo veci sťažovateľky krajský súd prijal skutkový záver, že sťažovateľka netvrdila a z obsahu spisu nevyplývala žiadna taká skutočnosť, ktorá by jej bránila podať žalobu včas. V tejto súvislosti je relevantné, že v konaní neboli preukázané také dôvody a okolnosti prípadu, pre ktoré by mala byť námietka premlčania v rozpore s dobrými mravmi.

19. Otázka položená sťažovateľkou v dovolaní bola formulovaná ako právna otázka, je to však otázka hypotetická, pretože takúto právnu otázku odvolací súd neriešil, keďže takéto skutkové okolnosti neboli preukázané. Úvaha najvyššieho súdu, že sťažovateľka sa podaným dovolaním domáha preskúmania otázky, ktorá má skutkovú povahu, je tak v tomto kontexte akceptovateľná. Pokiaľ za uvedených okolností najvyšší súd odmietol dovolanie sťažovateľky ako neprípustné, poukazujúc na nevymedzenie právnej otázky tak, ako to predpokladá § 421 ods. 1 písm. b) CSP v spojení s § 432 ods. 2 CSP, je takýto právny záver akceptovateľný a ústavne udržateľný.

20. Medzi napadnutým uznesením najvyššieho súdu a obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru neexistuje taká príčinná súvislosť, na základe ktorej by bolo možné dospieť k záveru o ich porušení. Napadnuté uznesenie totiž nepredstavuje výsledok takej interpretácie a aplikácie zákona, ktorá by sa od znenia príslušných ustanovení odchyľila natoľko, aby tým došlo k popretiu ich významu a účelu, a preto je ústavná sťažnosť, ktorou sťažovateľka namieta porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením najvyššieho súdu, zjavne neopodstatnená a ako taká bola podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde odmietnutá.

21. Keďže ústavný súd ústavnú sťažnosť odmietol, bolo už bez právneho významu zaoberať sa ďalšími návrhmi sťažovateľky uvedenými v jej petite.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. augusta 2024

Peter Molnár
predseda senátu